

WIE WAS DE LEERLING WAARVAN JEZUS VEEL HIELD?

In het Johannes evangelie staat dat tijdens het Laatste Avondmaal dat één van de discipelen die Jezus liefhad, aan de boezem (borst) van Jezus lag. Dit beeld is door de eeuwen heen door beroemde schilders afgebeeld, waardoor het in ons geheugen gegrift staat. Maar wie is deze leerling? In de Synoptische evangelies (Marcus, Matteus en Lucas) komt deze figuur in het geheel niet voor.

Aangenomen wordt dat het gaat om een historisch persoon. De geliefde leerling van Jezus is in ieder geval een leerling die nauw verbonden is met Jezus en die een belangrijke bron vormt over het leven en de leer van Jezus voor de christelijke gemeente van Johannes, zoals opgetekend in het evangelie. Maar of de geliefde leerling de apostel Johannes is die het evangelie heeft geschreven, wordt sterk betwijfeld.

In het evangelie volgens Johannes verscheen de geliefde leerling voor het eerst tijdens het Laatste Avondmaal. Hij 'lag aan de boezem van Jezus' (Jn. 13: 23). Toen Jezus aankondigde dat één van hen Hem zou verraden, vroeg Petrus aan 'de leerling van wie Jezus veel hield', om aan Jezus te vragen wie Hij bedoelde. 'Deze, aanstonds zich aan de borst van Jezus werpende, zei tot Hem: 'Heer, wie is het?'' (Jn. 13: 25; NBG, 1968) ¹. Hierop wees Jezus Judas aan met een stuk brood. [De geliefde leerling wist nu dat Judas Jezus zou overleveren, hij reageerde niet net als de andere discipelen].

Vervolgens verscheen de geliefde leerling aan de voet van het kruis met Jezus' moeder en enkele andere vrouwen. Juist voordat Jezus stierf, vertrouwde Hij Zijn moeder toe aan 'de leerling van wie Hij veel hield', die haar in zijn huis opnam (Jn. 19:25-27).

Drie dagen na Jezus' dood renden Petrus en 'de andere leerling, van wie Jezus veel hield', naar het lege graf, nadat Maria Magdalena hen had ingelicht over de weggehaalde steen. De geliefde leerling betrad als eerste het graf. Nadat Petrus ook het graf was ingegaan 'zag en geloofde' de geliefde leerling dat Jezus uit de dood was opgestaan (Jn. 20: 1-9).

De laatste keer dat de 'geliefde leerling' van zich liet zien, was na de dood van Jezus tijdens een visvangst met andere discipelen. Hij herkende als eerste de vreemdeling die aan de oever stond als de verrezen Jezus (Jn. 21: 7).

Van oudsher wordt de geliefde leerling vereenzelvigd met de apostel Johannes volgens de opvattingen van de kerkvaders Irenaeus en Eusebius. In het evangelie zelf zijn hiervoor nauwelijks aanwijzingen te vinden. In recente opvattingen zou het gaan om de apostel Thomas, 'Johannes De Oudste' of om Maria Magdalena. Een sterke troef is Lazarus van Bethanië, die Jezus uit de dood heeft opgewekt. In Johannes 11 (NBG, 1968) wordt Jezus' liefde voor Lazarus drie keer genoemd. In 11:3 vragen Maria en Martha, de zussen van Lazarus, Jezus dringend te komen want 'Heer, zie, die Gij liefhebt, is ziek'. In 11:5 staat: 'Jezus nu had Maria en haar zuster en Lazarus lief'. Als Jezus voor Lazarus' graf staat 'weende Hij', waarop de Joden die erbij waren zeiden: 'Zie, hoe lief Hij hem had!' (Jn. 11: 36). Er zijn nog

andere argumenten voor Lazarus. De geliefde leerling verschijnt voor het eerst tijdens het Laatste Avondmaal, kort nadat van Lazarus is gezegd dat Jezus van hem hield. In de Synoptici staat niets over een geliefde leerling of dat één van de Twaalf zich aan de voet van Jezus' kruis stond. Ze waren na Jezus' arrestatie allemaal gevluht. Het Laatste Avondmaal vond waarschijnlijk plaats in het huis van Lazarus, de gastheer, wat verklaarde dat hij de ereplaats aan Jezus' boezem innam.

De geliefde leerling verschijnt steeds op een moment in het evangelie om te getuigen dat Jezus niet alleen mens is maar ook de levende Zoon van God: 'opdat u gelooft dat Jezus de messias is, de Zoon van God, en opdat u door te geloven leven ontvangt door Zijn naam (Jn. 20: 30-31). Hij verschijnt nooit alleen, meestal in gezelschap van Petrus, waarbij hij een buitengewoon geloof in Christus laat zien. Hij staat voor het ideale en ware geloof in Christus.

Waarom noemt Johannes de geliefde leerling niet bij naam? Dit leidt tot uiteenlopende meningen. Sommigen zeggen dat de geliefde leerling de auteur van het vierde evangelie is. Anderen zeggen dat de geliefde leerling de bron is geweest over Jezus' leven, maar niet de auteur zelf. De geliefde leerling stierf voordat het evangelie af was en wat hij over Jezus getuigde is bewaard gebleven in de gemeente van Johannes. Een aanwijzing is te vinden in Jn. 19: 34-36 waarin staat dat iemand gezien heeft dat één van soldaten een lans in de zij van Jezus stak waaruit bloed en water vloeide: 'Hiervan getuigt iemand die het zelf heeft gezien, en zijn getuigenis is betrouwbaar. Hij weet dat hij de waarheid spreekt en wil dat u dat ook gelooft. Dit gebeurde omdat de Schrift in vervulling moest gaan'. Dit kan betekenen dat auteur een leerling van de 'geliefde leerling' is, die deze informatie heeft opgeschreven. Deze tekst is later geredigeerd door een redacteur in de vorm die wij nu kennen. Dit houdt in dat het Johannes' evangelie een product is van een gelovige gemeenschap en niet van één persoon.

¹⁾ De vertaling in NBV21 van Jn. 13: 23 luidt: 'Een van hen, de leerling van wie Jezus veel hield, lag bij de maaltijd aan Jezus' zijde aan' en Jn. 13:25: 'Daarbij boog de leerling zich dicht naar Jezus toe en vroeg: 'Wie, Heer?'. Dit is wel erg vrij vertaald. De NBG is nauwkeuriger. Er staat in het Grieks inderdaad 'lag aan de boezem/borst van Jezus' en 'zich aan de borst van Jezus werpende'.

Foto: Laatste Avondmaal ca. 1325.

SV

In: *Rondom Johannes*. jgr.8, nr. 5, September 2022

Literatuur

Bauckham, R. (1993). The beloved disciple as ideal author. *Journal for the Study of the New Testament*, 15(49), 21-44.

Boer, A. de (2000). *Mary Magdalene and the disciple Jesus loved*. Online: <http://www.lectio.unibe.ch>

Busse, U. (1994). The beloved disciple. *Skrif en Kerk*, 15(2), 219-227.

Collins, R.F. (1995). From John to the beloved disciple: An essay on Johannine characters. *Interpretation: Journal of Bible and Theology*, 49(4), 359-369.

Filson, F.V. (1949). Who was the beloved disciple? *Journal of Biblical Literature*, 68(2), 83-88.

- Jusino, R.K. (1998). *Mary Magdalene: Author of the Fourth Gospel?* Online: www.ramon_k_jusino.tripod.com/Magdalene.pdf/
- Köstenberger, A.J. & S.O. Stout (2008). 'The disciple Jesus loved': Witness, author, apostle – A response to Richard Bauckham's Jesus and the Eyewitnesses. *Bulletin for Biblical Research*, 18(2), 209-231.
- Lincoln, A.T. (2002). The beloved disciple as eyewitness and the fourth Gospel as witness. *Journal for the Study of the New Testament*, 85, 3-26.
- Myles R.J. & M. Kok (2019). On the implausibility of identifying the disciple in John 18:15-16 as a Galilean fisherman. *Novum Testamentum*, 61(4), 367-385.
- Munoz, P. (2012). *Lazarus is the beloved disciple. New insights in the search for the identity of the 'beloved disciple'*. Thesis, Loyola School of Theology, Ateneo de Manila University. Online: https://www.academia.edu/38747583/Lazarus_is_the_Beloved_Disciple
- Neiryneck, F. (1990). John 21. *New Testament Studies*, 36, 321-336.
- O'Grady, J.F. (1979). The role of the beloved disciple. *Biblical Theology Bulletin*, 9(2), 58-65.
- Osafo, A.C.K. (2016). *A portrait of the beloved disciple: A narrative analyses of John 13:21-30, 19:26, 20:2, 21:7, 21:20*. M.Phil Thesis, School of Theology and Missions, Central University (Ghana)
- Pamment, M. (1983). The fourth Gospel's beloved disciple. *Expository Times*, 94(12), 363-367.
- Ruckstuhl, E. (1986). Der Jünger, den Jesus liebte. In Fuchs (Hrg.): *Studien zum Neuen Testament und seiner Umwelt (SNTU)*, pp. 131-167. Linz: SNTU. Online: <https://kidoks.bsz-be.de>
- Prior, E. (2020). *The beloved disciple unmasked?* Online: <https://www.academia.edu/search?q=the%20beloved%20disciple>
- Thatcher, T. (2018). The beloved disciple, the fourth Evangelist, and the authorship of the fourth Gospel. In J.M. Lieu & M.C. de Boer (Eds), *The Oxford Handbook of Johannine Studies* (pp. 83-100). Oxford: Oxford University Press. Online: <https://scholar.google.nl/>
- Titus, E.L. (1950). The identity of the beloved disciple. *Journal of Biblical Literature*, 69(4), 323-328.
- Tuominen, O.P. (2020). *The calling scene (Jn. 1: 35-40) and the courtyard scene (Jn. 18:15-16) reveal the presence of the beloved disciple*. MTH thesis, Faculty of the Lutheran Theological Seminary, Hong Kong.
- Williams, E. (2001). *The Father, the Son and the beloved disciple: Revelation and self-identity in the fourth Gospel*. MA thesis, Department of Religious Studies, Memorial University of Newfoundland.
- Witherington, B. (2007). *Was Lazarus the beloved disciple?* <http://benwitherington.blogspot.com/2007/01/was-lazarus-beloved-disciple.html>